

A.Gross:

«Azərbaycan reanimasiya şöbəsinədədi...»

Avropa Şurası Parlament Assambleyasının üzvü, Azərbaycan üzrə keçmiş həmməruzəçi Andreas Gross

Arifə Kazımova

15.10.2013

Avropa Şurası Parlament Assambleyasının üzvü, Azərbaycan üzrə keçmiş həmməruzəçi Andreas Gross oktyabrın 9-da keçirilmiş prezident seçkisini AŞPA müşahidəçisi kimi Gədəbəy rayonunda izləyib. O, AzadlıqRadiosuna yazılı müsahibəsində müşahidələrini bölüşür:

- Siz Gədəbəyde seçkiləri izləyən zaman səsvermə və səssaymanın gedişində hansı pozuntuları qeydə aldınız?

- Kiçik və ucqar kəndlərdə seçki günü bir neçə pozuntunun şahidi oldum: Məntəqə komissiyasının üzvləri möhürü bülletenin səhv tərəfinə vururdular, bir qutuya 6 bülletenin topa ilə atıldığı aydın görünürdü, xeyli savadsız seçicilər vardı və hansı adı qeyd etməyi onlara deməli olurdular. Məntəqədə səssaymanı gecə saat 10-dək izlədim, ancaq prosedurlara əməl olunmurdu, özəlliklə hansı namizədin adının qeyd edildiyini yoxlamağa mane olurdular. Məntəqədəki seçici sayından çox olan 3 səsə haradan gəldiyini də aydınlaşdırma bilmədim. Ancaq nəticə etibarilə, bütün bu pozuntular müşahidə apardığım məntəqələrdə seçkiyə gədənlərin 93 faizinin köhnə prezidentin vəzifədə qalmasına səs verməsi faktını dəyişdirmədi.

- Yerli və beynəlxalq müşahidəçilər səsvermə və səssaymanı açıq şəkildə izləyə bilirdilər?

- Kəndlərin çoxunda mən yeganə müşahidəçi idim və hər şeyə baxmağa icazə verirdilər. Seçki məntəqəsində başqa bir müşahidəçi də vardı. Yarırəsmi adam təsiri bağışlayır və hər şeyi o da görürdü. Mən fərdi nəticələrin hesablandığı seçki dairəsinə getmədim. Bu, ATƏT-dən olan həmkarlarımdır, ancaq onlar da normal olaraq, bizim kimi, seçki günü işə səhər 6-da başlanırlar (Bütün gecə müşahidə aparırlar səhər tezdən işə başlamaya da bilirlər – dəqiqləşdirmə Andreas Gross-a məxsusdur).

- Bəs həmkarlarınızın müşahidələri nə göstərir? Onlar sizin fikirlərinizi nə dərəcədə bölüşürlər?

- Seçkidən sonra həmkarlarımla görüşə bilmədim. Seçki günü və axşamı müşahidələrim barədə iki dəfə AŞPA nümayəndə heyətinin rəhbərinə məlumat verdim. Axı mən Gədəbəyin ən ucqar kəndlərində seçkini izlədiyimdən Bakıya çərşənbə axşamı (oktyabrın 10-da – A.K.) gündüz saat 4-də çata bildim – həmkarlarım səhər saat 8-9 arasında fikir və qənaətlərini bildirməliydilər. Ancaq AŞPA Bürosunun noyabrda Vyanada keçiriləcək toplantılarında, Parisdə komitə iclaslarında təəssürat və təhlillərimizi müzakirəyə çıxaracağıq. Çox ümid edirəm ki, 2014-cü il yanvarın sonlarında AŞPA-nın növbəti sessiyasında – irəliləyiş hesabatının müzakirəsində də Azərbaycandakı seçkilərə diqqət yetiriləcək. Bu debatlarda kimin hansı mövqeni və müşahidəni bölüşdüyünü görəcəyik.

Andreas Gross və Andres Herkel Bakıda mətbuat konfransı zamanı (28 May 2006)

- Builki seçkiləri Azərbaycanda müşahidə etdiyiniz əvvəlki seçkilərdən nə fərqləndirirdi?

- 2000-ci ildə seçkiləri Sumqayıtda izləyirdim. Səhər tezdən, yəni seçki məntəqəsi açılmazdan bir saat əvvəl seyfdə üstündə YAP qeydi olan 100 möhürlü bülleten aşkarladıq. Gecə DTHİB-nin və AŞPA nümayəndə heyətinin rəhbəri olaraq mən prezident Heydər Əliyevi inandırdıq ki, bu, qəbul edilməzdir. Daha sonra o, yeddi dairədə təkrar seçkiyə dair qərar verdi. Bu, növbəti yanvarda Azərbaycanın Avropa Şurasına üzvlüyü üçün bir şərt idi. 2003-cü ildə seçkini Gəncədə izlədim. Bütün gün və gecəyarısı boyunca Finlandiyalı həmkarımla məntəqələrin birində səssaymanı müşahidə etdik. Gecəyarısı sədr hamıya dedi: "Cənab Gross bütün vaxt burada idi, biz aldada bilmədik!". İlham Əliyev orada səslerin 53 faizini aldı. O vaxt da Gəncədə əsas azadlıqlara xeyli məhdudiyət vardı. Bu məhdudiyətlər seçkilərə kölgə salırdı. Amma orada fəal, plüralist və çalışqan müxalifət də vardı. Bu gün Azərbaycan cəmiyyətində həmin enerji çatışmır. Müxalifətçilər əldən düşüblər, repressiya altındadırlar, daxili, yaxud gerçək müxalifətdədirlər. Gəncədən bilərəm ki, hələ də opponentlər var. Bilərəm ki, müxalifət namizədləri üçün imza toplayanlar ya həbs olunub, ya da ailə üzvləri qorxudulub. Narazıların susdurulmasını görməmək mümkün deyil. 5 il əvvəl isə seçkiləri izləmək istəmədim.

- Əvvəlki seçkilərin, demək olar, hamısında beynəlxalq müşahidə missiyası seçkini irəliləyən addım kimi dəyərləndirdi. Bu dəfə, sizcə, DTİHB niyə belə davranmadı?

– Ötən on il ərzində də çoxları plüralizm, azad və açıq debatlar, gerçək ictimai müzakirələr yönündə gözgöresi irəliləyişin çatışmadığını vurğulayırdılar. ATƏT və AŞPA-nın bəyanatları arasında fərq də ilk dəfə deyil. Sadəcə, ATƏT bu dəfə daha aydın, daha açıq və daha vicdanlı davrandı. Bu, aydın məsələdir, axı onların rəyi çoxsaylı, həm də uzunmüddətli müşahidəçinin bütün ölkədə, üstəlik, bir neçə həftə boyunca gördüklərinə əsaslanır. Bilirik ki, seçki prosesi seçki günündən daha geniş anlayışdır. Bilirik ki, seçkilərə dəqiq qiymət vermək üçün bütün prosesin keyfiyyət baxımından təhlilini verməlisən. Seçki günü texniki baxımdan çox yaxşı təşkil oluna, bütövlükdə proses isə çox pis ola bilər.

- AŞPA Missiyasının rəhbəri Robert Walter Avropa Parlamenti nümayəndələri ilə birgə keçirilən mətbuat konfransında bəyan etdi ki, seçkilər azad, ədalətli və şəffaf olub. Bu fikirlə razısınız?

- Yox, əlbəttə, yox. Daha öncəki cavabımda səbəbini dedim. Ancaq gərək bəyanatı diqqətlə oxuyasınız. O, yalnız seçki günündən danışır. Onun dilini deşifrə edə bilsəniz, görəcəksiniz ki, bu bəyanat ATƏT/DTİHB-dən köklü şəkildə və bütün elementlər baxımından fərqlənir. Sadəcə, ATƏT/DTİHB-nin rəyi daha aydın, daha açıq və birbaşa ifadə olunub və onu deşifrə etməyə ehtiyac qalmır!

- Sizcə, AŞPA, AP və ATƏT/DTİHB-nin bəyanatları niyə fərqləndi?

- Artıq bəzi səbəbləri izah etdim. ATƏT/DTİHB-nin bazası daha geniş və daha ciddidir. Deputatlara gəlincə, onların çoxu öz müşahidələrini, düşüncələrini seçki günü ilə məhdudlaşdırır, uzunmüddətli müşahidəçilərin və ekspertlərin bütün prosesə dair dəyərləndirməsini də bəyanata daxil etməyə hazır olmur, yaxud mənim onlara inandığım qədər inanmırlar. Biz real problem barədə uzun müddətdir düşünməyə başlamışıq və bu müzakirəni davam etdirməliyik. Bir-birimizdən ayrı düşməyə davam etsək, yalnız antidemokratik oliqarxların maraqlarına xidmət edirik. Bunun demokratikləşmə prosesini irəlilətməyə heç bir xeyri yoxdur. İndi Azərbaycanda demokratikləşmə prosesi geriləməkdədir.

- Azərbaycan gələn il Avropa Şurasına sədrlik edəcək. Prezident seçkisi də bu missiyaöncəsi bir sınaq kimi dəyərləndirilirdi. Sizcə, ölkə bu sınaqdan necə çıxdı?

- Seçkiyə sınaq kimi baxmırdım. Adamların çoxu bu nəticəni və pis keyfiyyəti çoxdan görürdü. Avropa Şurasının prezidentliyi hansısa keyfiyyət göstəricisi, yaxud ölkənin irəli çəkilməsi deyil, sadəcə, ingilis əlifbasıyla bağlıdır. Əlifbaya görə Azərbaycan Avstriyadan sonra gəlir. Avstriya tezliklə sədrliyi Ermənistandan alacaq. Əlbəttə, futbol çempionatı liderinin bütün oyunları uduzan komanda olması heyrət və sual doğura bilər. Necə ki Azərbaycan, insan hüquqları və demokratiya çempionlarının toplaşmalı olduğu Avropa Şurasında uğursuzluq göstərir. Ancaq birinci dəfə deyil anlayıram ki, Avropa Şurası nə Çempionlar Liqasıdır, nə də Demokratiya və İnsan Hüquqları Məktəbi. Burası çoxlu xəstə üzvləri gözə dəyən bir xəstəxanadır, Azərbaycan da reanimasiya şöbəsindədir və təcili yardıma ehtiyacı var.

Andreas Gross

- Demokratiya və hüququn aliliyinin inkişafı baxımından Azərbaycanın Avropa ilə gələcək münasibətlərini necə görürsünüz? Axı bir tərəfdə enerji əməkdaşlığı, digər tərəfdə insan hüquqları əsas götürülür...

- Neft və qazın yaşlı, demokratiyanın gənc olduğu yerlərdə Demokratiyanın inkişaf imkanları məhduddur. Azərbaycan Nigeriya, Venesuela, Səudiyyə Ərəbistanı və digərləri

kimi bu tarixi idarəçiliyi dəstəkləyir. Kanada, Şotlandiya, ABŞ və Norveçdə demokratiya neftdən daha yaşlı olduğundan neft iqtisadiyyatı demokratiya prosesinə zərbə vura bilmədi. Azərbaycanda demokratların işi xüsusilə çətindir, çünki çox az istisnalarla, əksər Avropa hökumətləri demokratik çatışmazlıqları düşünmədən enerji təminatı almağa can atır. Onlar Misir, Tunis və Suriyadakı səhvləri təkrarlayırlar. Həmin ölkələrdə qısamüddətli maraqlar naminə diktatorların nöqsanları bağışlandı. Nəticədə günü bugünədək Qoca Qərbin etibarlılığı və dəyərləri zərbə altındadır. Ancaq əminəm ki, dəyişikliklər olacaq, özü də Azərbaycan cəmiyyətinin öz içindən. Axı bu gün rejimin uğursuzluq, ziddiyyət və qəddarlığı elə açıq-aydındır ki, onlar uzun müddətə qala bilməzlər. Azərbaycan xalqı rejimlə Avropa Şurasının prinsip və əsas dəyərləri arasındakı bugünkü təzadları dolduracaq.

Dear Arifa

Many thanks for your carefulness. Here are my precisions:

“The counting in my Polling Station where I stayed until 10 am, did not follow the procedure, especially prevented the crosscheck processes to happen and did not find, where three votes came from”

- **10 am, or PM; did you observe the counting until next morning? 10 pm of course !**
- **Three votes – you mean additional voters, who were not registered in that station? They had more votes than voters in the first countin**

But all this irregularities did not undermine the fact, that over 80 %, in the village where I observed the counting, even 93% of those who went to vote, voted that the new President is the same as the old one.

- **did over 80 or 93 percent of votes in that village support Aliyev? 93% in the POS where I observed the counting**

In the **counting station**, there was also another observer, half official as I had the impression, and he could also see everything. I did not go to the **regional Office** where the tabulation of the individual results happen, because this is the job of OSCE colleagues who normally do not start the voting day at 6 am as we did.

- **What does counting station mean? Do you mean polling station? The POS where I observed the counting**
- **Also regional Office- do you mean election district? yes**
- **In the last sentence, do you mean OSCE colleagues do not start the observation day from 6 am? Some of those who observe during the whole night they dont have to start at 6 am**

But we will discuss our impressions and different analyses at the forthcoming meetings of the **Bureau** in Vienna, the committee meetings in Paris and I am very sure in the first hours of the next session under the **progressive** report end of January 2014.

- **progressive report on Azerbaijan? Progressive report of the Bureau of the PACE where the election observation in ASZ is a part of it.**
- **Which Bureau meeting in Vienna? Bureau of the PACE in November**

2000 I observed the elections in Sumgait , found at 6 am, that means one hour before the opening of the Polling Station 100 stamped and for Heydar crossed ballot sheets in the safe

- **In 2000, there were parliamentary elections. How Heydar’s name was on the ballot? Do you mean 1998 presidential elections? No, the Parl elections. Your right, it was crossed in the field of the YAP, not with Heydars name**

Many thanks from the university of St.Gallen where in a half an hour I start my seminar on the history and philosophy of utopian thinking !!!